

- «Логика, методология, философия науки». Москва–Обнинск, 1995. – Т. 2. – М.: Институт философии РАН, 1995. – С. 80–84.
6. **Da Costa N.** Logiques classique et non-classique : essai sur les fondements de la logique / Newton da Costa ; trad. Du Portugais et complété par J. -Y. Beziau. – Paris : Masson, 1997. – 275 p.
 7. **Grzegorzczak A.** An Outline of Mathematical Logic. Fundamental Results and Notions Explained with All Details / Andrzej Grzegorzczak. – Boston : D. Reidel Pub. Co. ; Warszawa : PWN, 1974. – 596 p.
 8. **Haack S.** Deviant Logic, Fuzzy Logic : Beyond the Formalism / Susann Haack. – Chicago : University of Chicago, 1996. – 318 p.
 9. **Haack S.** Deviant Logics. Some Philosophical Issues Formalism / Susann Haack. – Cambridge : Cambridge University Press, 1974. – 203 p.
 10. **Haack S.** Philosophy of Logics Formalism / Susann Haack. – Cambridge : Cambridge University Press, 1978. – 296 p.
 11. **Uemov A.** The Language of Ternary Description as a Deviant Logic. Part 1 / Avenir Uemov // Boletim da Sociedade Paranaense da Matemática. – V. 15. – 1995. – № 1–2. – Pp. 25-35.
 12. **Uemov A.** The Language of the Ternary Description as an Alternative of the Predicate Calculus / Avenir Uemov // 6th Intern. Congress of LMPHS. Hannover, 1979, Section 5. – Pp. 194–198.
 13. **Uyemov A.** The Ternary Description Language as a Formalism for the Parametric General Systems Theory. Part 1 / Avenir Uyemov // International Journal of General Systems. – Vol. 28. – 1999. – № 4–5. – Pp. 356–358.
 14. **Varzi A. C.** Review of Susan Haack's "Deviant Logic, Fuzzy Logic : Beyond the Formalism" [Chicago, University of Chicago Press, 1996] / Achilles Varzi // The Philosophical Review. – Vol. 107. – 1998. – Pp. 468–471.

УДК 141. 7

І. Г. Кудря

Київський університет права НАН України

ПРОБЛЕМА ВИЗНАЧЕННЯ ЗМІСТУ ГОСПОДАРСТВА

Досліджені соціально-філософські аспекти проблеми визначення змісту господарства. Простежені різні тлумачення змісту господарства. Показано становлення етапів концептуалізації як теоретико-методологічної бази для вирішення питання визначення змісту господарства.

Ключові слова: економічна антропологія, меркантилізм, фізіократія

Исследованы социально-философские аспекты проблемы определения содержания хозяйства. Прослежены различные толкования содержания хозяйства. Показано становление этапов концептуализации как теоретико-методологической базы для решения вопроса определения содержания хозяйства.

Ключевые слова: экономическая антропология, меркантилизм, физиократия

The purpose of this article is to review some of the approaches that have been developed in the direction of solving the problem of determining the content economy. In the world of social and philosophical thought can be called many approaches that paved new ways of conceptualizing the economy. These primarily include our opinion: an approach Aristotle, mercantilism, physiocracy, the classical school of political economy, Marxist paradigm views G. Simmel and M. Weber, economic anthropology and the Austrian School of Economics. Based on the research concludes that feature purely economic approaches to determining the content economy goal is to identify the category of wealth, benefit or pleasure, as presented in mercantilism, classical political economy or the Austrian School of Economics. As social and philosophical approaches the content economy which goes beyond the narrow confines of economic relations in the socio-cultural sphere that covers social reproduction and distribution of the public good. Among these approaches should be noted physiocracy, Marxist paradigm, economic anthropology, the views of Aristotle, G. Simmel and M. Weber. The difference between data definition content economy is not that some emphasize substantive economic content economy, and others - sociocultural, prompting economy with social practice individual. Their difference is determined by the fact that the objective relations in the

household is chosen as a criterion for the definition and, therefore, that the characteristics of the economy is methodologically decisive. One way of conceptualizing content economy chooses criterion subject characteristics of human activity, the second - the inclusion criteria of the individual through its system of values in social and economic relations. In this respect, appropriate to demarcate between economic science, which studies economic activity through the lens of maximizing profits in market conditions and social philosophy that examines the impact of social relations on economic activity.

Keywords: economic anthropology, mercantilism, physiocracy.

В сучасній соціальній філософії актуалізується проблема визначення змісту господарства. Нагальною необхідністю є вивчення господарської реальності в онтологічній, соціальній, антропологічній та етичній проекції діяльності людини. Ми використовуємо поняття господарство (а не економіки), щоб підкреслити його соціально-онтологічний зміст в порівнянні з суто економічними категоріями. Господарська діяльність, таким чином, не зводиться до отримання матеріальних благ. Обмеження господарства виробництвом матеріальних благ є занадто вузьким підходом.

Все це робить необхідним пошук нових критеріїв для визначення змісту господарства. У даній статті здійснена спроба огляду деяких з підходів, які були розроблені в напрямку вирішення цієї проблеми. В світовій соціально-філософській думці можна назвати чимало підходів, які проторували нові шляхи концептуалізації господарства. До них в першу чергу належать на нашу думку: підхід Аристотеля, меркантилізм, фізіократія, класична школа політекономії, марксистська парадигма, погляди Г. Зімеля і М. Вебера, економічна антропологія та австрійська школа економіки.

Осмилення економічних засад буття, зокрема змісту господарства, починається з часів античності. Аристотель розрізняв мистецтво задоволення потреб, яке він називає ойкономія, і мистецтво збагачення – хрематика. Господарство або ойкономія має етичні межі, хрематика таких меж не має [2, с. 386]. Господарство означало впорядковану систему людської діяльності, свідоме застосування засобів виробництва згідно чітко визначеної мети. Аристотель вважав господарство (ойкономія) частиною етико-політичної сфери суспільства (полісу). Мета (телос) поліса – суспільне благо, і господарство, як практична діяльність, є засобом досягнення цієї мети. Специфіка людської діяльності залежить від кінцевих цілей, які спрямовують її. Таким чином, господарство займає особливе місце в суспільстві, як сфера, що створює основні суспільні блага – ключові для задоволення потреб людського життя.

В епоху Середньовіччя, зокрема в схоластиці, господарство розглядалось через призму етичної категорії справедливості, причому вважалося, що виграш однієї людини обов'язково втрата для іншої людини. Альтернативою схоластичній ідеї справедливої ціни стала ренесансна концепція природної ціни, яка крім праці і видатків, включала ще комерційні ризики. Заміна концепції справедливої ціни природною ціною означала визнання економіки – грою конкурентних суб'єктивних сил. Наукове осмилення господарства тривалий час було неможливе через суто моральну проблематику (теорія справедливої ціни, осуд лихварства), а потім через систематичне змішання категорій грошей і багатства, вартості і ринкової ціни.

Важливим етапом в розвитку визначення змісту господарства став меркантилізм, який фактично редукував поняття господарства до грошового обігу [3, с. 203]. Гроші вважались найціннішим благом, а процес їх нагромадження основою господарської діяльності. Зростання грошової економіки і становлення національної держави становили базис меркантилізму. Меркантилізм обґрунтовував основне завдання національної держави в створенні уніфікованої економіки і підпорядкуванні господарської діяльності державі [6, с. 82]. В меркантилізмі влада була метою, а багатство засобом влади. Представник меркантилізму, продовжувач традиції Ж. Бодена, А. де Монкретьєн науку, яка вивчала господарство, назвав політекономією, підкресливши тим самим єдність політики і економіки. Меркантилізм підкреслював, що соціально гармонію створює конкуренція [6, с. 128]. Філософія меркантилізму виходила з настанови, що приватні і суспільні інтереси – не обов'язково перебувають в гармонії.

Проте меркантилізм не був органічно цілісною науковою доктриною господарства, на відміну від фізіократії, який вперше поставив соціальне питання в контексті господарства. На зміну патерналістського підходу до економіки в меркантилізмі, прийшов економічний індивідуалізм, який проголосив пріоритет незалежного, автономного і вільного агенту на ринку, для якого меркантилістські обмеження перешкождали отриманню прибутку. Фізіократи перевизначили поняття господарства, перемістивши акцент в дослідженні господарства з процесу обміну на процес виробництва і праці. У XVIII ст. з появою фізіократів почався аналіз виробництва [3, с. 194]. Концепція застосування праці до природи, як єдиного продуктивного

виду господарської діяльності є центральним елементом доктрини фізіократів. Ця доктрина виражала загальну ідею пріоритету виробництва в соціальній теорії фізіократів. Для фізіократів, капітал, праця і природа були основними продуктивними факторами господарства. Виходячи з фундаментальних ідей Французького Просвітництва таких, як природне право і природний порядок, фізіократи вперше наголошують на пріоритеті принципу свободи економічної діяльності – *laissez-faire*. Заслуга фізіократів в тім, що вони включили базові ідеї Просвітництва в тогочасну економічну думку. Просвітництво завжди було тісно пов'язане з натуралізмом; прагнуло, замінити релігію природознавством і апелювало до природних, а не надприродних основ розуму, нераціональні і трансцендентні джерела знання відкидалися. Метафізика, недоступна для розуму або спостереження, була відсунута на другий план у порівнянні з пізнанням матеріальної природи [4, с. 5]. Фізіократи визнавали лише речовинну реальність благ [3, с. 220]. Фізіократи розробили соціально-класове поняття господарства. Лише зайнятий в перетворенні природи клас – продуктивний, інші класи непродуктивні (стерильні), оскільки зайняті непродуктивною працею. Тільки та праця продуктивна, яка задіяна у перетворенні природи. Від її продуктивності залежить добробут суспільства і розвиток цивілізації. Суспільне благо виникає завдяки перетворенню природи. Підкреслюючи виняткову продуктивність раціонально перетвореної природи, фізіократи фактично ототожнювали вартість і енергію. В історичній перспективі велике значення мав акцент на перетворенні природи як фундаментальному засобі людського існування. Фундаментальною ідеєю школи фізіократів було твердження, що соціальне буття визначається раціональним природним порядком.

Методологічну основу фізіократії становила філософія природи. Французька фізіократична школа аналізувала економіку на основі біологічних і механічних аналогій: на її погляд найкращий спосіб розуміння економіки полягав в аналізі її як природного організму або машини [4, с. 138]. В дослідженні господарства фізіократи здійснили перехід від одиничного до загального, від суб'єктивного і емпіричного до об'єктивного і теоретичного. Вони першими в історії соціально-філософської думки спробували проаналізувати суспільне відтворення і розподіл суспільного продукту. Економіка розглядалася як фізична наука. Можна стверджувати, що відбулося перетворення меркантилістської політичної економії як науки про багатство в фізіократичну науку про суспільне відтворення і розподіл суспільного блага. Фізіократична ідея поділу між продуктивним і паразитарним класом, зіграла важливу роль у формуванні реформістських і революційних рухів в Європі в першій половині XIX ст. Ця соціальна ідея, в якій ключовим критерієм був поділ між тими, хто виробляє і тими, хто споживає, започаткував індустріалістський рух, на базі якого виник соціалізм.

Іншим значним кроком на шляху концептуалізації змісту господарства стала класична школа політекономії, яка при визначенні господарства виходила: по-перше, з природного права власності; по-друге, з пріоритету особистості. Засновник класичної школи політекономії А. Сміт, продовжуючи традицію фізіократів, остаточно увів поняття праці в сферу соціально-філософського дискурсу. А. Сміт вперше висунув ідею поділу праці в якості основи і джерела суспільного багатства, яка безпосередньо пов'язана з новим уявленням про соціальний устрій. А. Сміт співвідносить господарство з одного боку з людськими потребами, а з іншого з реальним виробництвом [3, с. 251]. Починаючи з XIX ст. аналіз обігу і грошей остаточно поступається місцем дослідженню виробництва [3, с. 36]. Аналіз виробництва, як новий об'єкт дослідження, замінює аналіз багатства [3, с. 234]. А. Сміт визначив господарство як створення матеріальних благ, в результаті продуктивної праці. Особливий акцент класичної школи політекономії при визначенні господарства на матеріальних благах і продуктивній праці, був продовженням фізіократичної традиції розмежування на продуктивні і стерильні соціально-економічні класи. Ця точка зору є суто матеріалістичним підходом до господарства. Характерною особливістю концепцій господарства як дослідження створення багатства чи матеріальних благ, полягає в ідентифікації господарства з економікою, яка в свою чергу ототожнюється з продуктивною діяльністю. Лише та діяльність яка спрямована на вироблення матеріальних благ є господарською. Більшість визначень господарства можна розглядати як варіанти цієї точки зору. Коли поняття економіки звужується ще більше, обмежуючись дослідженням товарів, необхідних для задоволення матеріальних потреб людини, поняття цінностей починає втрачати свій сенс. Багатство або блага, набувають своєї цінності, лише коли вони становлять мету людської діяльності.

Категорія мети, яка ще з античних часів була закладена у визначення господарства, зникає в позитивістській системі, в якій на перший план вийшли функціональні відносини і категорія засобів. Перехідною ланкою в становленні технократичної філософії (індустріалізму і позитивізму), був рух ідеологів періоду Директорії. Цей рух включав К. Ф. Волнея, Ж.-Б. Сея,

А.-Л.-К. Дестют де Трасі, П.-Ж.-Ж. Кабаніса, методологічну основу руху ідеологів становив французький матеріалізм Е. Б. де Кондільяка, К. А. Гельвеція і П. А. Гольбаха.

Поширення індустріальної революції в ХІХ ст. на європейському континенті відкрила нові шляхи мислення, таким чином, для індустріалізму були підготовлені необхідні матеріальні і духовні умови. В цей час філософія індустріалізму була пов'язана з А. Сен-Сімоном і Б. Константом. Індустріалізм наголошував, що суспільство конститується індустріальною працею. Промисловість визначалася, як рушійна сила цивілізації.

В руслі філософії індустріалізму К. Маркс бере як відправний пункт в дослідженні господарства – виробництво, він розглядав його як умову існування людини (онтологічний аспект) і визначальний чинник суспільних змін. Причому виробництво К. Маркс розглядає в широкому сенсі, власне виробництво, споживання, розподіл і обмін становили органічне ціле. Органічна єдність виробництва, розподілу, обміну і споживання, не виключала примату виробництва. «Виробництво панує як над самим собою у всій протилежності своїх визначень, так і над іншими моментами. З нього щораз починається процес знову» [1, с. 239-240]. Господарство розглядається як єдине ціле, окремі частини якого взаємно обумовлені. Вивчення господарства, як цілості, через його внутрішні зв'язки і відносини, дозволяє розкрити його зміст, який є метою дослідження К. Маркса [5, с. 38]. В марксистській парадигмі, розвиток продуктивних сил і виробничих відносин призводить до змін умов існування суспільства. Завдяки продуктивним силам розвиваються виробничі відносини. Вплив природного середовища на суспільство знижується до мінімуму завдяки господарству. Але, звільняючи людину від впливу природи, економіка сама починає на неї впливати. Спосіб виробництва обумовлює загальний характер соціальних, політичних і духовних аспектів суспільного життя в цілому. Таким чином, вирішальним фактором історії є виробництво. Економіка в марксизмі розглядалася як відношення людини до матеріальних засобів виробництва. Економічна діяльність, розглядалася як підпорядкування природи цілям людини. З онтологічної точки зору виробництво виступає як доцільна діяльність людини, що пристосовує природу до її потреб. Економічна сторона виробництва розкривається як діяльність спрямована на отримання прибутку. Є ще соціальна сторона виробництва, де воно виступає як процес соціалізації. Виробничий процес стає організаційною структурою, за допомогою якої відбувається входження людини в суспільство. Виробництво є відтворенням самої людини.

Особливе місце в осмисленні змісту господарства займає підхід Г. Зімеля, який розглядав господарство через призму категорії грошей. Гроші були основним механізмом трансформації суспільних відносин. Гроші як міра всіх речей, поєднували форму, функцію й субстанцію, ставали універсальним засобом. Гроші представлені, як новий рівень екзистенції, перетин духовного й предметного світів. Г. Зімель спробував створити онтологію господарства. На відміну від В. Зомбарта і М. Вебера, які спрямовували свою увагу на з'ясування історичної і етичної етіології господарства, у Г. Зімеля гроші розглядаються, як новий проміжний аспект існування, онтологічний по своїй суті, а не детермінований історичними або етичними факторами. Г. Зімель стверджував, що в сучасній культурі, гроші отримали статус кінцевої мети. В умовах, коли всі культурні цінності набувають статус товарів доступних кожному, задоволення більшості людських бажань залежить винятково від володіння необхідною кількістю грошей. У результаті реіфікації, гроші, з інструмента стандартизації і обміну цінностей, одержують статус парадигматичної цінності: цінності залежно від якої визначається вартість кожного продукту культури. Господарство, для Г. Зімеля, лежить в основі процесу, за допомогою якого люди входять в цивілізацію. Через господарство, люди раціоналізуються, надають сенс життю. В докапіталістичній економічній системі панував натуральний обмін, традиції, родинні зв'язки пронизували всю тканину соціальних відносин, діапазон предметів споживання був дуже вузький, в результаті чого були менші можливості для вияву творчого потенціалу суб'єкт-об'єктної взаємодії. Грошове господарство сприяє зростанню абстракції і об'єктивації соціального життя. Гроші, як найбільш абстрактна і безособова річ є причинним фактором нових безособових відносин. Завдяки своїм абстрактним, кількісним та об'єктивуючим характеристикам, гроші змінюють всю систему обміну, весь спектр суспільних відносин. Таким чином, за допомогою грошей, соціально-економічні відносини стають все більш абстрактними. Свобода діяльності збільшується за рахунок безособових відносин між людьми, в результаті абстрактного характеру обміну грошей. Ефект звільнення, спричинений грошами, надає особам свободу виражати себе в середовищі речей. Таким чином, з грошима пов'язані такі процеси, як об'єктивація і раціоналізація. В докапіталістичному суспільстві центральне місце займала якість речі, гроші були лише засобом обміну, який дозволяв придбати ці бажані якості. Гроші редукували якості та індивідуальності властиві речі до загальної обмінної цінності, мінової вартості. Ця раціоналізація досягла свого еволюційного

піку, коли гроші, як засіб, перетворилися на мету саму по собі.

М. Вебер розглядав господарство як доцільну діяльність. Це дозволяло схопити причину господарської діяльності через розуміння її внутрішніх мотивів (цінностей і мети). Економіка, стає для М. Вебера, наукою про людську діяльність. Економіка – це цілеспрямована людська діяльність. Це ідеальний тип раціональної дії, модель раціональної людини, яка усвідомлює цілі і засоби. Раціональність в господарській діяльності людини полягає, зрештою, в послідовному досягненні своїх цілей, у виборі засобів, які найкраще пристосовані до досягнення своїх цілей.

Досліджуючи шляхи розв'язання проблеми визначення змісту господарства, обов'язково слід звернути увагу на субстантивістський напрямок в економічній антропології. Засновник цього напрямку К. Поланьї стверджував, що господарство вкорінене у соціальні відносини, основу його становить родинні зв'язки (народження, усиновлення, шлюб) і спільнота. К. Поланьї у своїй роботі «Велика трансформація», наголошував, що поняття «господарство» має два значення: формальне значення визначає господарство як логіку раціональної дії, яка заснована на раціональному виборі між альтернативами використання обмежених ресурсів; друге, субстантивістське значення, пов'язує господарство з стратегією існування в формі адаптації до навколишнього середовища і матеріальних умов існування. Субстантивістський зміст господарства більш ширший, ніж в неокласичній економічній традиції, яка розуміє господарство як спосіб задоволення матеріальних потреб суспільства.

Власний погляд на вирішення проблеми визначення змісту господарства запропонувала австрійська школа економіки, спираючись на соціальну філософію утилітаризму, зокрема принцип корисності. Виходячи з принципу корисності, всі людські дії зводяться до раціональної реакції співвідношення кількості задоволення і болю. Особи прагнуть максимізувати задоволення і мінімізувати біль. Перемістивши увагу з дослідження причин багатства і його розподілу, на економічну поведінку людей, особливо на принцип індивідуальної максимізації корисності (утилітаризм), австрійська школа визначала господарство як квантитативний розрахунок задоволення і болю з метою максимізації щастя. Прийняття квантитативного розрахунку в якості основного критерію визначення змісту господарства призводить до так званого психологічного індивідуалізму, згідно якому економічна діяльність розглядається як раціональна поведінка, обумовлена певними психологічними (утилітарними) мотивами, в першу чергу, мотивом максимізації власної користі. Суб'єктивна оцінка особи, щодо задоволення своїх потреб, визначає всю економічну діяльність. Це звужило сферу економічного дослідження до вивчення ринкових відносин у відриві від їх соціального та історичного контексту. Соціальні інститути та історія просто не мають значення при визначенні господарства у австрійській школі. Для австрійської школи немає такого органічного цілого, як національне господарство. Навпаки, інститути і суспільство є результатом окремих економічних дій. Аналіз господарства, обмежився ринковими відносинами, поза їх соціального контексту. Дві важливі особливості відіграли вирішальну роль у видаленні економічного від соціального. По-перше, пріоритетом дослідження стала оптимізація поведінки суб'єкту з максимізації корисності (максимізація прибутку фірм чи підприємців). По-друге, господарство стало ототожнюватися з ринком. Іншими словами, економіка ринкових відносин стала головним об'єктом дослідження.

Особливість суто економічних підходів до визначення змісту господарства полягає в ідентифікації мети господарської діяльності з категорією багатства, вигоди або задоволення, як це представлено в меркантилізмі, класичній політичній економії або австрійській школі економіки. У соціально-філософських підходах зміст господарства виходить за вузькі рамки економічних відносин у соціокультурну сферу, охоплюючи суспільне відтворення і розподіл суспільного блага. Серед таких підходів слід відзначити, фізіократію, марксистську парадигму, економічну антропологію, погляди Аристотеля, Г. Зімеля і М. Вебера. Відмінність даних визначень змісту господарства полягає не в тому, що одні підкреслюють матеріально-економічний зміст господарства, а інші – соціокультурний, виводячи господарство з соціальної практики індивіда. Їх відмінність визначається тим, яке з об'єктивних відношень в господарстві обирається як критерій визначення, і, отже, яка з характеристик господарства є методологічно визначальною. Перший шлях концептуалізації змісту господарства обирає критерій предметної характеристики людської діяльності, другий – критерій включення індивіда через його систему цінностей у суспільно-економічні відносини. В цьому аспекті доцільно провести демаркаційну лінію між економічною наукою, яка вивчає господарську діяльність через призму максимізації прибутку в умовах ринку і соціальною філософією, яка досліджує вплив соціальних відносин на господарську діяльність.

1. **Арон Р.** Мнимый марксизм / Р. Арон; пер. с фр. – М.: Издательская группа «Прогресс», 1993. – 384 с.
2. **Оссовская М.** Рыцарь и буржуа: исследования по истории морали / М. Оссовская; пер. с пол. К. Душенко; Общ. ред. А. А. Гусейнова; Вступ. ст. А. А. Гусейнова и К. А. Шварцман. – М.: Прогресс, 1987. – 527 с.
3. **Фуко М.** Слова и вещи. Археология гуманитарных наук / М. Фуко; пер. с фр. В. П. Визгина и Н. С. Автономовой. – СПб: А-сad, 1994. – 408 с.
4. **Jackson W. A.** Economics, culture and social theory / W. A. Jackson. – Northampton, MA: Edward Elgar. 2009. – 269 p.
5. **Milonakis D.** From political economy to economics: method, the social and the historical in the evolution of economic theory / D. Milonakis, B. Fine. – London: Routledge. 2009. – 374 p.
6. **Skousen M.** The making of modern economics: the lives and ideas of the great thinkers / M. Skousen. – Armonk, NY: M. E. Sharpe, 2009. – 494 p.

УДК 130. 2

Л. П. Сабо

Східноукраїнський національний університет імені В. І. Даля (м. Луганськ)

КНИГА ЯК КУЛЬТУРНИЙ І ЦИВІЛІЗАЦІЙНИЙ ФЕНОМЕН

Автором досліджується, феномен буття книги в нових умовах, які пов'язані з глобалізацією суспільства та створенням нових форм існування книги. Виявляються головні проблеми буття книги в просторі культури та цивілізації, аналізуються зміни соціально-культурної ролі книги в сучасному суспільстві. Робиться спроба з'ясувати книга «застарілий артефакт» або все ще «грізна зброя» людини в опануванні ним історичного досвіду.

Ключові слова: книга, глобалізація, культура, цивілізація, традиція, книжкова культура, інформація, інформаційне суспільство.

Автором исследуется, феномен бытия книги в новых условиях, которые связаны с глобализацией общества и создания новых форм существования книги. Выявляются главные проблемы бытия книги в пространстве культуры и цивилизации, анализируются изменения социально-культурной роли книги в современном обществе. Делается попытка выяснить книга «устаревший артефакт» или все еще «грозное оружие» человека в овладении им исторического опыта.

Ключевые слова: книга, глобализация, культура, цивилизация, традиция, книжная культура, информация, информационное общество.

What role does the book play in the XXI century? In the beginning of the XXI century, when failure in functioning of culture mechanisms is obvious, problems in modern society become apparent not only on economic and ideological levels, but also on cultural level, including the culture of reading.

The culture is considered by the author as a system of various traditions, behavior samples, standards and results of activity, constant reconstitution of which is of absolute value providing main milestones for all fields of human activity. The culture is handed down from generation to generation and is a form of social heritage saving our social experience for the future. Traditional way to acquaint every new generation with the tradition has always been the book for a few thousands of years and till now. The book is a media and transmission unit of the most valuable resource of human society – information. The book has been information media for a lot of centuries. The book keeps «collective memory of humankind» handed down from generation to generation and ensuring succession of human culture and ensuring its accelerated development in the scope of culture and civilization. The book itself is the information of culture on a certain stage of its historic development. And if the book does not serve as an instrument itself it appears to be a catalyst and accelerator of society development.

So, what happens to the book and its social and cultural role in society changing in the meaning towards that stated by us? The author makes an attempt to analyze the problem of the book at the stage of culture transformation in order to answer this question. The author researches phenomenon of the book being in new conditions related to society globalization and creation of new forms